

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.	64	Fylke:	Nordland
Tilleggsspørsmål nr.		Herad:	Bindal
Emne:	Død og begravelser	Bygdelag:	Vassbygda
Oppskr. av:	Ingvald Wærstad	Gard:	
(adresse):	Lande .	G.nr.	Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Magda Sveli ,pedell på skolen , f. 1898 sier at kors på vei eller på gulv er sikre varslere om død . Det må være stikker av samme slag i en slik kors. Fru Ella Bull fra Røyrvik og hennes mor nevnte at hunden også spådde dødsfall . Disse er samer så hunden er et viktig dyr for dem . Magda Sveli hadde ellers også hørt at dersom hunden la seg på en fjel på gulvet så spådde den dødsfall .

Fru Joma f. 1904 nevnte også at dersom hunden begynte å grave i jorden sa man: " Skal tru kven som kjem til å dø no når hunder graver grav ?"

Andreas Thomassen f. 25.aug. 1885 i Velfjord og kona Josefine f. Govasli 15.2.1891 fortalte en historie fra Hongset i Sømna . Josefine hadde hørt den av sin onkel Nils Mortensen ,og A.G. husket at han hadde hørt den i Velfjord .

Nils Mortensen loserte i en kårstue på Hongset . En kveld satt Nils og kona og en til og pratet i skumringen . I stuen stod en komode som tilhørte gamle Ole . Mens de nu satt og pratet fikk de se et lys som kom dalende og forsvant i en skuff i komoden og kom bort . Den ene spør da de andre : "Såg dere det der ?" "Ja, svarte en:" Eg såg et

lys." Om en liten stund kom da Berte som stelte gamle Ole inn og sa : "Nå er gamle -Ole slokna ." Hun gikk så bort til den skuffen lyset var forsvunnet i og drog den ut og tok frem nogen gamle klær som de skulle ha på Ole .

Stenuglen skal varsle dødsfall . (I Holla i Telemark het det at Kattuglen varslet dødsfall .) Det var i begge tilfeller når fuglen satte seg på et hus eller ved et hus .

A.T.G. fortalte om en finn som brukte være så mye hos Hans Ingebriktsen i Govasli . En gang kom denne finnen til Govasli og fortalte Hans noget som han ikke kunne forklare . Han gikk på isen på en elv . Muligens Aaelva . Da så han en skikkelse som gikk på isen og plutselig kom bort . Senere kom finnen til å gå ned og drukne akkurat på det stedet han hadde sett skikkelsen .

2.

Jeg har ikke kunnet få opplysning om særlige varsler ved anledninger i årets løp . Men jeg syns huske jeg har hørt noget om slikt av eldre folk . De hadde mange merker som det nu er vanskelig å få opplysning om .

3.

Heller ikke om midler til å få vite om hvem som skulle dø har jeg fått nogen opplysninger . Derimot har det vist vært nokså vanlig å si om et særlig godt menneke ."Han er så god at han kan ikkje få leva så lenge ."

4.

Andreas Thomassen trodde det var nogen som kunne forutsi dødsfall . Han mente at de så det på ansiktet .

5.

Om "helligmaur " har jeg tidligere skrevet til N.E.G.

Det merkelige var at det var ukjent for Josefine Govasli ,men Andreas kjente til det . Han mener det var almindelig i gammel tid . "Fegdalus "trodde de fullt og fast på . På nabogården Akselberg der Andreas T. voks opp var det en gammel kone som het Maren .

Da hun døde kom sonnkona inn og skulle se liket . Da de kom inn var det så usedvanlig fullt av kryere på ansiktet til den døde . Sonnkona sa da:" Det er "helligmaur "på ho bestemor . Sogneprest Stoveland kjenner uttrykket "fegdalus fra hjembygden sin Lom .

6.

A.T. sier : " Da e var smågutt var det så mange som døde i difteri . Da kakket det i veggen på gården Nøstvik som ligger ved siden av kirken i Velfjord . Dagen etter kom det syv lik på kirkegården . "

Anna P. Joma :Jeg var på Formofoss . Vi skulle føre reinen over elva. Jeg hadde uro på meg . Så kom bror hennes og sier : " Jeg har ikke tid til å drikke kaffe jeg må spring ned til elva . "Da han kom ned til elva kom han likevel for sent . En mann som skulle prøve å få unna isen hadde falt uti og druknet .

Om en spesiell hunger har jeg derimot ikke hørt tale .

7.

Heller ikke om dette punkt har jeg fått særlige opplysninger . De tilfeller jeg kjenner til ,har den syke fått ligge der han lå til han døde .

8

Ingen av de jeg har spurt har nogen opplysning om dette punkt .

9.

Magda Svelli mente at dersom en hadde noget som tynget på samvittigheten fikk man ikke dødfør man hadde bekjent .

10.

Far og mor til Magda Sveli lot presten hente .
 Nu er det her lange avstander når man skal hente
 presten . Fra Vassås til Lande er det vel $2\frac{1}{2}$ mil
 med båt og fra Lande til Sveli er det ca. 12 km .
 Før var det 3 km frem til gården med nesten ubrukbar
 vei . Likevel ble det sendt bud på presten når den
 døde ønsket det . Ellers husker jeg en finkone som
 sendte bud på presten da mannen lå for døden ,men
 presten kom ikke . Dette syns nok konen mindre godt
 om .

11.

Om selve prestebesøket har jeg ikke fått nogen nær-
 mere beskrivelse . Presten sang og leste og talte litt
 før han utdelte nadverden . Ellers fortalte Stoveland
 om en gang han kom til en syk kone og skulle dele ut
 nattverden . Da han kom var hele familien bare spent
 på om det kunne bli noget sakrament på den syke .
 De ventet at hun ville dø når som helst . De var nok-
 så nedstemte og stille . Da nu presten kom inn snudde
 den syke på seg . Presten spurte da om de trodde det
 kunne bli mulig med nogen nattverd . Familien hadde
 liten tro på det ,men den syke hadde hørt hvad
 presten sa . "Vist skal jeg ha nattverd "sa hun .
 Det gikk da bra med utdelingen og da han var ferdig
 sier den syke .:" Nu er jeg frisk og skal stå opp ."
 De mente jo at det var ikke tale om . Det ble ikke
 døden med kona . Hun kom seg og lever den dag idag .

12.

Man sendte jo bud til nære slektninger .

13.

I gammel tid var det vistnok flere som bestemte på
 forhånd hvordan begravelsen skulle ordnes . Særlig

var det tilfelle når vedkommende fikk et lengere sykeleie . A.T forteller at Ragnhild Barstad bestemte alt om begravelsen .Hun sendte bud til A.T. om at han måtte komme og synge i begravelsen . Det skulle være etter god gammel skikk med mye synging ,og ikke som om en begrov et kretur .

Fru Joma forteller at farbror til laja Bendiksen bestemte at de skulle begrave ham på en liten holme i Vektern et lite vann i Røyrvik komune . Hvo vidt det ble gjort kunne hun ikke si .

Svigerinnen til A.T ~~ik~~ sendte bud til presten Stoveland om at han ikke skulle tale om henne som var død i begravelsen ,men bare tale Guds ord .

14.

Her sa man : " Han låg for dauden ." " Han ligg for dauden . " Han e forin". " Han e doa." Slokna er et nyere uttrykk . " Han e slutta " brukes vistnok i Trøndelag .

15.

Hjertet sluttet å slå og at pusten harholdt opp er kjennemerkene . A.T har en gang blitt budsendt for å konstatere at døden var inntrått . Han la da øret til brystet for å høre om det slo ^{hjertet} .

16.

A.T. har hørt en historie fra Lofoten av forskjellige personer . Onkel hans var den første som fortalte ham den . Det foregikk i nærheten av Stamsund . Det var en mann som skulle ro over Nakkstraumen mellem Henningsvær og Stamsund . Han tok en småbåt ,men det ble slik storm og sjø at båten trilla rundt og mannen sakk. Folk inne på land hadde sett at han kom bort og de tok en større båt og rodde ut . Der mannen hadde kukt sukket var det fin sandbunn så de fant ham og fikk fisket ham opp . De rodde til lands og la ham på

et bryggeloft . De anså han for død . Det var vinter -
natt og kaldt . Andre dagen bar de ham opp i et hus
hvor det var varmt og skulle stille ham for å sende
ham hjem . Men her vakna mannen til live igjen .
Han ble beste kar igjen . Dette gjorde slikt inntrykk
på de som var med at de knapt trodde sine egne øyne .
A.T. fortalte også en historie fra Brønnøy som jeg
også husker svigerfar fortalte . Det var en mann
som rodde på småbåt en lørdagskveld utfor Salhus .
Han trilla seg om i Salhusvalen og sakk til bunn .
Om søndags morgenen rodde folk til kirken . I en
båt var det en kvinne som så ned i sjøen og ropte
plutselig : "Her ligger en mann ." De stanset båten
og fisket mannen opp . Så rodde de til land og fikk
ham i hus . Her kom han til seg igjen . Han fortalte
da at han hadde sett flere båter som rodde . Han
hadde hørt kirkeklokkene også . Anna Martinsen ,
datter til Martinus Olsen kjente også til denne
historien . Hun hadde hørt at han skulle ha sagt at
det gjorde vondt når kirkeklokkene ringte .

17.

Dersom det behøvdtes la man en mynt på øyelokkene
til den døde . 18.

A.T. har engang sett at de la salmebok under haken .
Det vanligeste er å binde haken opp med et bind .

19.

Har ikke fått vite om noget ad dette spørsmålet .
Det har vistnok ikke vært nogen regel .

22.

Her inne har jeg ikke fått nogen opplysninger om
dette ,men jeg husker at på Trelnes i Brønnøy ble
det hengt over speilen når man satte kisten inn i
stua.

23.

Man ventet til det var kaldt .

24.

Liket ble lagt på buret . Man kunne ha et bredt bord
å legge det på . Til underlag kunne man bruke en
gammel fell . Gamle folk hadde ellers ofte kisten
ferdig i god tid .

25.

Når de la liket i kista hadde de halm under .

26.

"Aa ligge på likstrå ," er et gjengs uttrykk . Det er
da sansynlig at man har hatt høy eller halm under .

27.

Sengehalmen ble brendt . Muligens mye av forsiktighets-
grunn.

28

Nei .

29

Hvis de brukte en fell under liket mens det lå på likstrå
kunne det henne at den også ble lagt i kista.

30.

De stelte liket dagen etter døden .

31.

Den som ville påta seg å stelle liket gjorde det .
Ofte kunne pårørende gjøre det .

32.

Nei .

33.

Man kammet håret .

34

Mennene ble barbert . Ved et av de første dødsfall
jeg var tilsted hørte jeg de sa at den som barberte
den døde skulle ha barberkniven .

35.

Ukjent .

36.

Liket ble vasket .

37.

Josefine Govasli mente at de brukte likvann til å vaske med mot veggelus .

38.

Liket ble sveipa.

39.

AT. Liksveip . Likskjorte og likserk . Mange gamle hadde det ferdig før de døde .

Da Ingeborg Anna i Damman hadde vært hos doktoren og hadde fått rede på at hun hadde hjertefeil ,sydde hun seg hvit kjole og en hvit hette til bruk når hun skulle bli sveipt .

40 .

Liklaken .

41.

Som regel var det utslitt .

42.

Liket ble kledd i underklær med liklaken over .
Da lensmann Fossem ble begravd var han lagt ned i full dress . Han lå i spisestuen og lokket var tatt av kisten . Fruen oppfordret oss da til å gå forbi kisten og trykke ham i hånden til farvel .

43.

Det var ikke vanlig ,men Josefine Govasli mente at var det en brud som døde straks etter hun hadde stått brud ,kunne hun bli sveip i brudekjolen .

44.

Her har vistnok skjerting vært brukt før papiret kom i bruk . Likskjerting var billigere enn staut .

45

Nei .

46.

Det skulle ha strømper ,men ikke sko .

46.

47.

Kvinnene skulle ha hodeplagg . I gammel tid brukte de luer . Luene var svarte . Svart silke for ugifte og svart fløyel for konene . Man talte om nykonahua. Josefine Govasli fortalte at mor hennes hadde fått et hodetørkle som ikke ble brukt . Hun sa da til datteren : " Dette tørkledet får du kle på meg når eg e dau ."

Spørsmålene 48 og 49 har jeg ikke fått noen opplysninger om .

50.

Det kunne være etter som de hadde råd til . J. og A. nevnte at de brukte en hulltang og klippte ut mønster og border i lakenet .

51.

Det er sansynligvis etter 20 årene at det ble alminnelig å kjøpe ferdig her .

52.

I krigstiden kom papiret i bruk og det er vistnok det vanligste nu .

53.

Josefine Govasli har vært med å sy og klippe til papiersveip til barn .

54

Nei .

55

Nei .

56

Nei .

57

Nei .

58

De gamle hadde som regel kisten ferdig . Det finnes vistnok enda gamle folk som sørger for kiste før de dør .

På Trelnes i Brønnøy levde en mann som det går mange hermer etter . Han het Jon Henriksen ,men i daglig tale Jon på Trelnes. Kona hans hadde fått slag en gang og de trodde jo at hun skulle dø så Jon kjøpte kiste . Nu døde hun ikke ,men kom til å leve i mange år enda , men var jo ikke riktig sterk . En gang Jon kom i prst med bestyreren på Fredheim sa han . "Likkleda e kjøpt og kista e ferdig så no har berre med å døy."

Nu ble vistnok ikke denne kona lagt i den innkjøpte kista . Det var vistnok nogen som fikk overta den .

Ellers har jeg hørt snakk om at folk har brukt likkista til oppbevaringsted for matvarer .

Far til Josefine Govasli hadde fått saget matrialene til sin kiste før han døde .

59

Nei .

60.

Man brukte hjemmelagete taustropper.

61.

Her i bygden laget Hartvik Aune kister . Martin Sørnskog har ogsålaget kister . A.T. laget kisten til sin svigerfar . 62.

I gamle dager var kisten sort . De brukte kjønrek og vann .

63.

Kvite kister kom først i bruk til barn . Ellers begynte de å bruke kvite kister i 1912-1915 .

64.

Nei .

65.

Det ble brukt høy eller halm eller høvelspon etter- som man hadde for hånden .

66.

66.

Man brukte fint høy ,eller man hadde en liten pute å spandere .

67 .

I dag blir kisten kjøpt ferdig ,og det er vanlig med kvite kister .

68.

Gamlekarene kunne bruke salmebok . Men nogen bestemt å nevne har jeg ikke fått .

69.

Har ikke hørt noget om det .

70.

Det ble bundet kranser av tytebærlyng . Man bandt en lang krans som ble lagt rundt kisten . Den kunne bli lagt i bøgger . Oppå kisten laget man et kors av samme sort . Dette kors et kunne også være omgitt av en rundaktig krans av lyng .

71.

Ukjent .

72.

Ukjent .

73.

Ukjent

74.

Invalda Furnes ,født i Harangen ,mener at de hadde en andaktstund når de la liket i kisten . De sang de m ut. Om denne oppfatning er den riktige er jeg ikke sikker på .

75.

I tilfelle det var fremmede som deltog ,ble det jo bevertning ,men den var ganske vanlig .

76.

De fleste steder var vistnok buret mest brukt til å ha kisten stående i . Passet det ikke på buret kunne kisten bli satt på låven .

77.

Etter hvad jeg kjenner til ,er det først dagen før begravelsen at man setter liket inn i stuen . På Trelnes har flere dødd på sykehuset . Når så kisten kom fra sykehuset ,ble den ofte satt inn i en stue til begravelsesdagen . Man dekte da vinduene og hengte et kvitt plagg over speilen . Kransene ble da lagt inn i rummet etter hvert som de kom .

78

Pyntet med granbar . Det kunne også bli satt en granbuske på hver side av døren .

79.

Ukjent .

80.

Ukjent .

81 .

Det ble brukt i gamle dager sier A.T. Nu er det mere avlagt .

82.

Liket skal ligge med bena mot døra.

83.

Lokket ble lagt på ,men ikke skrudd fast .

84.

Den ble laget av samme slag som sveipet .

85.

A.T. mente at man kalte den svetteduk .

86.

Ja, .

87.

Vi har ikke noget her i Vassbygda ,og jeg tror ikke de har noget ellers i Bindal . Her er tre kirker , men her er flere kirkegårder .

89

89.

Ja, det skulle være stille og rolig . Det måtte ikke forekomme larm eller støy , for ellers kunne man få straff .

Josefine hadde hørt sin bestefar fortelle om da en av hans forfedre lå på likstrå . Det var nogen som hadde vært og hentet brennevin . De rodde da ned til Eide og for videre for å hente dunken . Da de nu kom hjemover , hadde de begynt å smake på dunken . Og da de kom hjem på gården skrålte de . Men da ble det en skrell i buret hvor liket stod, så de ble edrue.

De som var inne hadde også hørt skrellen .

Martinus Olsen har hørt en lignende historie . Det var en mann som var på Aune i arbeid . Han kom til Govasli gått på n og brumla . Da hørte de en duns i buret .

90.

Jeg har ikke hørt tale om spesielle ting i denne forbindelse.

91.

Selve begrepet sørgetid har jeg ikke hørt noget særlig om . En kone sa "Sørgetiden varer til begravelsen ."

92.

Man skulle ikke være så opptatt av å prate om verdslige ting . Helst skulle man jo tale om religiøse ting .

93.

Man skulle helst ha sorte klær .

94.

Om særskilt sørgedragt for enken har jeg ikke hørt tale.

95.

Nei .

96.

Nei .

97.

Nei .

98.

Helst ikke en søndag . Det vanlige er ukedagen etter døden om det er mulig .

99.

Idag sier man begravelse . Før var vistnok gravøl det vanlige uttrykket .

100.

Hvis man har store stuer holder man til inne om det er plass . I godvær er det ellers nokså vanlig å sette kisten på gårdsplassen .

101.

Det er vanlig at de som vil se liket før loket blir lagt på , får gjøre det . Før var det vistnok vanlig å ta lokket av når man begynte andakten

102.

Man legger kranser på kisten før andakten begynner . Som regel er det nu så mye kranser at den blir helt skjult .

103.

Begravelsesdagen skulle man ha brennede lys på kisten . Josefine G. sier at det var et for en ungkar og 2 for gifte . Idag blir vel lysene plasert på hver side av kisten .

105.

Min kone husker at gamle Aletta på Aune en gang viste henne to lys og spurte om hun kunne gjette hvad de hadde vært brukt til . Min kone kunne jo ikke gjette det . Da sa Alletta : " Det har brent på kisten til min mann og jeg håper at de også skal brenne på min kiste .

106.

Ukjent .

108.

Som ovenfor nevnt ble de gjemt ,men det var vistnok ikke vanlig .

109.

A.T. svarer nei på dette spørsmålet .

110.

A.T. og konen Josefina kjenner ikke til våkenetter i dette tilfelle . Martinus Olsen 89 år , sier at de kunne sitte oppe ,men ~~så~~ la seg ned på på morgenkysten . Uttrykket likvaka er kjent .

111 .

Det var sansynlig slutt før den nulevende generasjon kan huske .

112.

Nei .

113.

Nei .

114.

Ja,

115.

I 1942 var det en prest som bodde hos meg . Han var med i begravelse på Lande . I 1948 ble det mer vanlig at presten var med . Det kan være presten i Velfjord eller presten i Bindal som møter opp .

116.

Før var det vanlig at læreren var sanger i begravelse . Selv er jeg ikke nogen sanger ,så A.T. har da fungert som sanger . Derimot har jeg ofte holdt talen . Sangeren fungere også som vert . I Øverbygda i Velfjord er det likens . I distriktet ellers ble det vanlig å ha presten i begravelsen tidligere .

117.

Før i tiden var det skikk . Det var farvelskål ,"

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

sier A.T. M. Olsen sier at da Ole Vernik på Flatmo døde hadde de avskjedsskål . De brukte da punsj .

119

I den første tiden jeg var her la jeg merke til at det var ikke de nærmest pårørende som bar ut liket .

Det var slik også på Sønna og Brønnøy . Vi var derimot vant med at det var de nærmeste som bar ut liket i Telemark . Da så mine foreldre døde ,bar vi brørne kisten.

120.

Jeg har inntrykk av at de nærmest pårørende skulle slippe å bære liket .

121.

Nu er det vist blitt at de nærmest pårørende mere er med .

122.

Det skulle bæres med bena først .

123.

Ukjent .

124.

Nei .

125.

Ja.

126.

Nei .

127.

ukjent .

128.

Hvis det ikke ble for travelt fulgte de med .

Før måtte de fare til Vassås med likene og da fulgte vel en stor del bare til sjøen .

129.

Etter at man fikk egen kirkegård i kretsen ble det jo vanlig at de fleste fulgte på kirkegården hvis ikke

været var for stygt .

130.

Det ble vel mest vanlig da de fikk egen kirkegård på Lande i 1890 årene . I 1916 ble det ny kirkegård på Tosaunet i steden for den på Lande . Karl P. Lande fortalte at før i tiden mens de hadde kirkegården på Vassås for hele Tosen , brukte de å la likene stå i naustene på Tosbotn om vinteren . Her stod de da til Lofotfolket kom hjem og de kunne føre likene til Vassås.

131.

Ja, til mere folk til store ære er det jo . Nu har det her i distriktet vært vanlig at man ber til begravelsen. Det blir da ikke andre enn de innbudte som møter opp og følger på kirkegården . I fjor var det en som døde på Sømna som hadde lite penger . Da la jeg merke til at det ble avertert at de som ville følge i begravelsen var velkomne .

Fra Telemark husker jeg at man snakket om hvor mange hester det var i følget . Her møtte alle som ønsket det . På kirkegården bad man så med venner og nære slektninger hjem til middag . Straks før kriget var jeg i en begravelse i Holla ,men da fikk jeg innbydelse på forhånd . I denne begravelsen hadde man hornmusikk fra Skien til å spille i hjemmet og på kirkegården . Det var første gang det hendte i Helgen . I samme begravelse ble det lest opp et dikt som moren hadde skrevet til gutten som hadde druknet .

132.

Her har det vært vanlig å strø granbar på veien fremfor husene der følget dro forbi . Nu er det mere slutt med det .

133.

På veien var det vanligvis bare pyntet med hekket bar .

134 .

Nu er det få som har flaggstenger her . Derimot er det mere flaggstenger i Brønnøy og på Sømna . Her er det vanlig å flagge på halv stang når det er begravelse i nabolaget . Det blir også flagget på halv stang når noen er død i nabolaget . Denne skikken er muligens ikke så svært gammel .

135.

I grannelaget flagger jo alle på halv stang . Lenger fra blir det jo nærmest venner og slektninger .

136.

Jeg tror ikke det har vært så vanlig å heise flaggene til tops når begravelsen er over . I den senere tid har de vistnok begynt å gjøre det .

137.

De heiser det til topps når begravelsesfølget kommer tilbake . Det er jo få steder de kan høre kirkeklokkene . Her er jo mange små kirkegårder som ligger langt fra kirken . I Brønnøy har de kirkegård på Trønes . I Velfjord har de kirkegård i Øverbygda . Her i Tosen for Vassbygda og egen kirkegård på Tosbotnet .

138.

Her har vel forandringen gått i den retning at de nu heiser flagget på hel stang .

139 .

Før var det vanlig at man stanset ved hver gård og sang . Etersom bilene kom i bruk begynte jo denne skikken å ga av bruk . For 30 år siden var det enda vanlig å stanse og synge her i kretsen .

140.

Det jeg har sett ,gjorde ikke folkene på gården noget . De holdt seg vel helst inne og vekk fra vinduene .

141.

Jeg har ikke fått nogen opplysning om hvorvidt de sang
når de rodde forbi en gård .

142.

Nei .

143.

Nei .

144.

Jeg har ikke hørt noget om det ,men har inntrykk av
at den helst skulle settes på et underlag .

145.

Jeg har sett at man bruker sekker med høy under ,men
på slede ,setter de vistnok kisten bent på sleden .

146.

Jeg tror ikke det var spørsmål om fargen på hesten .

147.

Nei.

148.

Ja, det var vanlig å kjøre i skrittgang .

149 .

På hjemveien kjørte man fort .

150.

Jeg har ikke hørt om at det skulle være nogen bestemt .

Man hadde jo som regel en stød hest og en pålitelig
kjører .

151.

Ja,

152.

Det kunne vistnok hende når de kjørte . I senere tid
har det ikke forekommet .

153.

M.Olsen sier at man brukte stenger . De var fire mann
som bar ,men man avløste hinannen . Før veien kom

opp gjennom Velfjord ,måtte de bære kistene fra Skog og Nordfjellmark ned til Sausvatnet på sommerføre .

Anna P. Joma fra Rørvik ,fortalte: Det var en fattig same som døde. Lars og Sara måtte da bære kista 9km.

De var alene i varmen . Da de så møtte en mann , spurte de ham først om hvo r mye han skulle ha for å hjelpe dem å bære . Mannen syns synd i dem og lovte å hjelpe dem uten betaling . Anna P.Joma nevnte at en Jakob Staldvik fortalte at han dro sin fars kiste fra Staldvik til Tunsjøen kirkested .

154.

Ukjent .

155.

Jeg har ikke hørt noget spesielt ad .dette spørsmålet , men når folk omkom på sjøen ,var man serlig engstelig for sjelen ,ti den som druknet fikk ikke tid til å områ seg . Ingvalda Furnes nevnte at det var hennes mors frykt da sønnen hennes druknet i sjøen .

156.

Jeg har inntrykk av at det ikke er nogen bestemt som skal bære kisten . De mannfolkene som er i nærheten går jo bort og bærer kisten inn på kirkegården . Før var det i allefall ikke de nærmeste sier M.Olsen . Kisten ble satt ned ved siden av graven . Vanligets er det at man legger to staurer over graven og setter kisten på dem .

157.

Her har ikke vært nogen redskaper til begravelsesbruk i kirken . For nogen år siden bygde vi ny port på kirkegården . Da laget vi til et rom på hver side av porten . Det ene er da beregnet på oppbevaring av spader og tau og jordpåkastelsesspadem.m.

158.

Det er bare noen få år siden vi kjøpte inn spader og tau til kirkegården for kommunens regning .

159.

Det var de som tok den av vognen eller sleden .

160.

Nei .

161.

Her følger presten med følget .

162.

M.Olsen sier at det har blitt gjort . Her i kretsen blir det ikke aktuelt da kirken ligger 6 km fra kirkegården .

163.

Det har hendt at man har hatt høytideligheten i kirken når man har brukt ungdomshuset til begravelsen .

Eller har jeg inntrykk av at når det er noen som serlig skal hedres ved begravelsen ,så skal kisten inn i kirken . Således blev den største skattesnyter som Sømna har hatt æret ved høytidelighet i kirken da han var død .

164.

Her ringer vi med klokken mens kisten bæres opp til graven . Andre steder i distriktet er det vistnok vanlig at man ringer med kirkeklokkene når likfølget blir synlig fra kirken .

165.

Jeg har ikke fått noen sikre opplysninger om dette ,men M.Olsen ,mener det har blitt gjort .

166.

Her blir det bare ringt når følget går inn på kirkegården .

167.

Her er ikke fast graver ved kirkegården .Men jeg ser at kirkegården her ble tatt i bruk i 1915. Da var

Hartvik Justsen Aune graver ,og det ser ut til at han

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

var graver til i 1929. Siden har det ikke vært fast graver . Jeg ble kirkegårstilsyn i 1942 og har med å anviser gravplass. Etter reglene skal jeg ha mottatt dødsmeldingen fra lensmannen før det er tillatt å grave .

168.

Nei.

169.

Som regel kaster noen av familien opp graven dagen før begravelsen . Det kan jo hende man får leid noen til å gjøre det også .

170.

Det kan være flere som kaster igjen graven . Her er ikke noen regel om hvem som skal gjøre det .

171.

Nei .

172.

Jeg har ikke hørt noget bestemt om det ,men har inntrykk av at man sikret sjelen ro i graven .

173.

Man satte en staur igraven med forbokstavene til den døde innskåret . Den ble da stående til jordfestingen .

174.

Jorden ble jevnet oppå graven og så ble kranser lagt oppå .

175.

Man legger også nu kranser på graven ved begravelsen . Nu har enkelte pyntet gravene om sommeren . Det er ikke bestemte dager til det . Men hvis det skal være jordfestelse ,bruker folk gjerne å pynte gravene før den .

176.

I 1939 ble en selvmorder begravet her ,men det ble ikke gjort noen forskjell . I eldre tid skulle selvmorderen bgraves i utkanten nær gjerdet eller muren .

177.

Ukjent .

178.

Ukjent .

179.

M.Olsen sier at Peter ved Oppsjøen i Velfjord som skjøt seg i 1892, ble satt ned ved kirkegårdsmuren .

180.

De ble båret på kirkegården .

181.

For nogen år siden da man skulle stelle med pipen i kirken og tok vekk litt av muren fant arbeiderene en skoeste med rester av et barnelik . Det tyder på at det har vært bruk å stikke slike inn i kirkemuren .

182.

Gravøl har vært brukt i eldre tid ,men nu er vistnok uttrykket begravelse det vanlige .

183.

Det var vistnok ikke nogen regel for det . Vanligvis er det en av slekten som ber . Det kan være både man og kvinne som ber til begravelse .

Da jeg spurte en Oline Trelnes som er født i Ringebu om dette sa hun at der brukte de å sende skriftlig innbydelse i svartkantete konvolutter .

184.

Nei.

185.

Nei .

186.

Jeg har ikke fått tak i nogen regel for det .

187.

Det vanlige er : " Jeg skulle spørre om du og kona kan komme i begravelsen . "

Nogen regel for det ,har jeg ikke hørt . Har han lang vei ,bli han vanligvis bydd på kaffe .

189 .

Nei .

190.

En dag .

191.

Man får kaffe og kaker når man kommer . Så ble det frokostbord . Etter man kom fra kirkegården middag . Senere kaffe og kaker . Nu også ofte sjokolade .

192.

Har ikke hørt noget om det ,men før i tiden var det vanlig med risengrynsgrøt . I 1916 da jeg kom til Sømna var risengrynsgrøt vanlig enda . Når en var uforsiktig kunne man høre : " Ja, bare fortsett du så får vi oss vell en graut . "

193.

Nei .

194.

Ja, begravelsesdagen skulle de være fri.

195.

Nei.

196.

Ja. De hadde med seg lefse ,gomme ,kaker og også påsmurt mat . Nu har de ofte med seg bløtkakers Når så begravelsen var slutt og man skulle gå hjem fikk man med seg en pakke med mat og kaker. Det kan vistnok forekomme enda .

197.

Sendingene har man med når man kommer i begravelsen .

Det er da vanlig at kvinnene har de med seg .

198.

Da det ikke er vanlig med nogen sendinger dagen før ,
blir det ikke nogen tilstelning i den forbindelse.

Derimot er den nærmeste familien og de som skal hjelpe
til samlet ved kveldsbordet .

199.

Det har jeg ikke sett noget eksempel på

200.

Ukjent .

201.

Her har vistnok ikke vært vanlig med flerdagers begra-
velser . Når ikke M.Olsen kan fortelle om det ,så har
det ikke vært brukelig på de siste 100 år .

202.

Her var det punsj som var i bruk ,men det ble slutt med
den omkring århundreskiftet . Einar Aune som er over 60
år har ikke vært i begravelse hvor det ble servert
alkohol .

203.

Sendinger kan være i bruk enda .

204.

Selv om man sender krans ,kan man ha med seg bløtkake.

205.

M.Olsen sier . "Den eneste kransen på kista til mor
stelte Liva til ."Det var 14. april 1885.

Ellers mener M.Olsen at det begynte å komme i bruk et-
ter århundreskiftet .

206.

Ja, og det forekommer enda at folk lager kransene selv .

Lyng har vært det vanlige materialet . Ellers er det
vel helst i den senere tid at det riktig er blitt en over-
flod av kranser .

207.

Det ble etterhvert som det ble flere som skaffet kran-

ser . For en mansalder siden var det ikke så mange kjepekranser i bruk .

208.

Kransene blir lagt på kisten i hjemmet . Nu bruker man at en leser opp hvad som står på sløyfene . Det skjer da etter at presten og andre har lagt på krans . Når man så senker kisten i graven ,har man tatt av en del kranser for å legge oppå graven . Før da man ikke hadde presten med ,tok man gjerne noen kranser med hjem og gjemte til jordfestingsdagen .

209.

De kransene som blir lagt på graven ligger der til de er avfalmet .

210.

Man får frokost når man kommer . Når man kommer fra kirkegården kan det være middagsmat . Nu er det flere som har gått over til å bruke smørbrød og kaffe i steden . På Sømna syns man vanligvis at det er stakkarslig om man ikke har middag . På Trønes i Brønnøy har de i lang tid ikke brukt middag i begravelser . Nu da bløtkakene liksom er kommet i vinden ,blir det gjerne kaffe eller sjokolade og bløtkaker når man er ferdig med hovedmåltidet . Alkohol blir ikke brukt i nogen form . Jeg har ikke vært i begravelser her oppe hvor man hadde øl til middagsmaten engang .

211 .

Her blir det ikke aktuelt med hotell ,men man bruker av og til et av ungdomshusene .

212.

Det blev vel brukelig etter at man fikk Brønnøysunds Avie . Den er nu i sin 38 årgang ,så vi kan vel regne med at det er 38 år siden man begynte å avertere ~~høgt~~ dødsfall .

Dødsvarsler .

Kom en og tok i dørhandtaket samtidig med at en tok i håndtaket på yttersiden varslet det død .Da sa man " Nå spør vi dauingar ."

Hvis det var en kors så betydde en lang kors at det var en mann som kom til å dø .

Når en unge står på gulvet og setter hodet i gulvet og ser bakover mellom benene ,spår det dødsfall .

Ingvalda Furnes hermet etter sin mor .: Etter to torvadauar vert det ein skadaue." Torvadaue betyr mennesker som er utlevde .

Håndhilser 4 mennesker i kors med hendene spår det død .

Aa ta ut tjuven .

A. Thommassen fortalte at nordlendingene hadde en måte å lære å peke ut tyven på , i en stor folkeforsamling .

Man tok et band om den døde's håndledd også med samme bandet to ganger rundt en finger på seg selv .

Når man hadde gjort det og kom i en folkforsamling , kjente man et rykk i fingeren ,med det samme man fikk øye på tyven .

Jan i Tosdalen .

Jan i Tosdalen var oldefar til Martinus Olsen . Det ble påstått at denne Jan hadde tatt livet av en skrepphandler . Denne mannen samlet på kopperpenger så han hadde $\frac{1}{2}$ våg med 2 skillinger . Disse tjente han ved å lage fiskeongler . Han tok to skilling stykket . Da Jan døde og de skulle ro kisten til Vassås kom det en ravn og satte seg på bakstavnen . Det skulle vel bety at hinmannen møtte opp i en ravns skikkelse.

Lande 18.mars 1957

Ingvald Weerstad.